

Agnieszka Kuchcińska-Kurcz

Centrum Dialogu Przełomy – w stronę publiczności muzealnej

Rok 2017 był kolejnym wyjątkowym rokiem dla Muzeum Narodowego w Szczecinie. W ramach wydarzenia muzealnego organizowanego przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów szczecińska placówka otrzymała nagrodę Sybilli w kategorii „Wystawy historyczne i archeologiczne” za ekspozycję stałą Centrum Dialogu Przełomy (CDP). Tym samym znalazła się ona w gronie najlepszych przedsięwzięć organizowanych przez polskie muzea. Nagroda potwierdziła wartość tej wyjątkowej dla Szczecina i regionu idei realizowanej od 2005 roku.

Przyznanie Sybilli było niezwykle ważnym momentem, ale cały rok 2017 obfitował w wydarzenia, które zgromadziły w CDP ponad 40 tys. gości z Polski i z zagranicy. Wielość odwiedzających i ich oczekiwań przyczyniły się do rozwijania koncepcji CDP jako muzeum partycypacyjnego, w którym potrzeby publiczności muzealnej traktowane są priorytetowo.

Po pierwsze: wystawy

We współpracy z różnymi podmiotami zespół Centrum Dialogu Przełomy przygotował w 2017 roku aż dziesięć wystaw czasowych, które organizowane były we wszystkich dostępnych przestrzeniach: sali konferencyjnej (przestrzeni dialogu), sali edukacyjnej oraz na placu Solidarności (trzy wystawy, poniżej prezentowane jako ostatnie).

1. „Rotmistrz Pilecki Bohater Niezwyciężony. Raport z Auschwitz”, 10 I – 3 II 2017 r. Organizator: Fundacja „Gdzie” we współpracy z Centrum Dialogu Przełomy MNS.

Wystawa prezentowała prace nagrodzone w Międzynarodowym Konkursie na Plakat (rozstrzygnięcie nastąpiło w październiku 2016 roku), którego tematem była sylwetka rotmistrza Witolda Pileckiego. Na konkurs wpłynęło 150 prac z różnych krajów. Na wystawę złożyło się 19 plakatów o wymiarach 100 × 70 cm. Laureatami zostali: Zbigniew Babiński (I miejsce), Wojciech Sobolewski (II miejsce), Jarosław Polkowski (II miejsce), Lex Drewinski (III miejsce),

Grzegorz Myćka (III miejsce). Ekspozycja była prezentowana w Przestrzeni Dialogu CDP, obejrzało ją wiele osób zwiedzających wystawę stałą.

Autorzy: Weronika Wierzchowska, Małgorzata Kapiszewska. Kurator wystawy z ramienia MNS: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

2. „Najnowsze zdobycze MNS-CD. Magazyn otwarty”, 25 I – 31 VIII 2017 r. Organizator: Centrum Dialogu Przełomy MNS.

Wystawa przygotowana z okazji pierwszej rocznicy otwarcia CDP prezentowała najnowsze i najciekawsze muzealia i archiwalia, które wpłynęły w pierwszym roku działalności placówki. Wśród nabytków znalazło się m.in. umundurowanie żołnierzy sowieckich stacjonujących w Szczecinie pod koniec lat osiemdziesiątych, przedmioty życia codziennego, w tym ubrania i zabawki z lat sześćdziesiątych, przedmioty związane z przełomem Sierpnia '80, maszyna do pisania, na której przepisywano postulaty strajkujących załóg, pamiątki ze stanu wojennego, stenogram z procesu zabójców ks. Jerzego Popiełuszki sporządzony specjalnie dla Episkopatu Polski oraz minialbumy zdjęć z zajęć w Lublinie, a także manifestacji ulicznych w Szczecinie w maju 1983 roku. Wśród eksponatów wzbudzających największe wzruszenie zwiedzających znalazły się pamiątki wojenne: miś kupiony przez rodzinę z Wilna przesiedloną po wojnie do Torunia, buciki dziecięce, szachy wykonane przez oficera Armii Krajowej ukrywającego się w okupowanym Wilnie czy samowar z przełomu XIX/XX wieku, który przebył z polską rodziną drogę od zsyłki na Syberię po przyjazd na Ziemię Zachodnie. Pamiątki zaprezentowano w po raz pierwszy udostępnionej wówczas publiczności sali edukacyjnej – specjalnie przygotowanej do prowadzenia warsztatów dla dzieci i młodzieży. Sala ta pełni również funkcję magazynu otwartego.

Kurator wystawy: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz, współpraca kuratorska: Ewa Bydałek. W wernisazu uczestniczyło ok. 80 osób – darczyńcy CDP.

3. „Europa w rodzinie. Ziemiaństwo polskie w XX wieku”, 7 VII – 29 VIII 2017 r. Organizator wystawy: IPN Poznań, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, współorganizatorzy: CDP, IPN Szczecin, PTZ Oddział Szczecin.

Wewnętrzna wystawa mobilna – złożona z plansz i bannerów, standów oraz nośników multimedialnych prezentujących najważniejsze symbole ziemiańskie – opowiadała o stylu życia warstwy społecznej, która po 1945 roku została w Polsce skazana na zapomnienie. Celem wystawy było upowszechnienie wiedzy o ziemiaństwie, o propagowanych przez nie wartościach, o roli, jaką odgrywało w historii Polski, a także o przyczynach likwidacji tego środowiska. Wystawie towarzyszyła debata na temat ziemiaństwa w Polsce oraz spotkanie ze świadkami historii ze Szczecina i okolic, poświęcone roli ziemiaństwa w odbudowie i rozwoju tych ziem po 1945 roku.

Miejsce wystawy: sala konferencyjna CDP. Kurator: dr Agnieszka Łuczak, z ramienia CDP Agnieszka Kuchcińska-Kurcz. W wernisażu wzięło udział 88 osób.

4. „Zdarzyło się...”, 8–31 IX 2017 r. Organizator konkursu: CDP, współorganizator: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

Na wystawie zostały pokazane prace dziecięce nagrodzone i wyróżnione w wojewódzkim konkursie tematycznym dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów pt. „Zdarzyło się”. Prace plastyczne w formie plakatów przedstawiały wybrane przez uczniów ważne wydarzenia z powojennej historii rodzinnej miejscowości, regionu czy też Polski. Wśród tematów znalazły się początki budowania społeczności polskiej na Pomorzu Zachodnim, stan wojenny, pożar „Kaskady”, pierwsze wybory do samorządu terytorialnego i inne.

Kurator wystawy: Ewa Bydałek. Miejsce: sala konferencyjna CDP. W wernisażu wzięło udział 60 osób.

5. „Delikatność”, 7–31 X 2017 r. Organizator: Media Dizajn, współorganizator: CDP.

Wystawa towarzysząca drugiej edycji Festiwalu Tkaniny w Szczecinie, który odbył się w dniach 6–30 października 2017 roku, miała na celu przybliżenie zachodniopomorskiej publiczności prac z bardzo rzadko prezentowanej dziedziny sztuki, jaką jest tkanina artystyczna. Przedstawione zostały dzieła artystów: prof. Ewy Marii Poradowskiej-Werszler, Honoraty Werszler, Jolanty Brejda, Agnieszki Godszling, Lilianny Borowskiej, Rafała Werszlera, Aleksandry Gisges-Daleckiej.

Tytuł wystawy wiąże się pośrednio z ideą sztuki tkaniny. Zawiera się w nim także pewna postawa życiowa i artystyczna twórców, ich odejście od obecnie popularnych tendencji, aby w sztuce epatować brutalnością, szokować, prowokować czy odnosić się do polityki, religii, ekonomii etc. Wystawa dotyczyła przede wszystkim wyrażania komunikatu artystycznego będącego personalną, wyważoną wypowiedzią w uniwersalnym języku sztuki. Zachęcała do zadumy nad czystą formą dzieł, do refleksji nad niezwykłością precyzyjnie stworzonych faktur i wzorów. Prezentowane prace dawały nadzieję na „uruchomienie” delikatności i wrażliwości w odbiorcach.

Podczas ekspozycji widzowie mieli okazję przekonać się o dobrej kondycji polskiej tkaniny unikatowej oraz zapoznać się z wieloma jej formami: od tradycyjnych po bardzo niekonwencjonalne i nowatorskie ujęcia, przefiltrowane przez wyobraźnię artystów.

Kurator: Aleksandra Gisges-Dalecka, z ramienia CDP Agnieszka Kuchcińska-Kurcz i Ewa Bydałek. Współpraca: Edyta Szumocka. Miejsce: sala konferencyjna CDP. W wernisażu uczestniczyło 48 osób.

6. „Amerykański wizjoner. Życie i czasy Johna F. Kennedy’ego”, 7–30 XI 2017 r. Organizatorzy: Ambasada USA w Polsce i *American Center Warsaw*, współorganizator: CDP. Autor: Lawrence Schiller.

Ekspozycja przypominała złoty wiek fotografii prasowej w Ameryce, a żaden polityk w historii nie był uwieczniany na zdjęciach częściej niż JFK. Fotografowie i operatorzy kronik filmowych wykorzystywali wizerunek Kennedy’ego i jego młodej rodziny, aby ukazać wizję nowej Ameryki – wyrafinowanego światowego mocarstwa, zaangażowanego w budowanie lepszej przyszłości dla swoich obywateli. Wybrane fotografie w widoczny sposób ukazały dramatyczny życiorys Kennedy’ego: od młodzieńczych podróży i pierwszej nominacji odznaczonego bohatera wojennego do Kongresu, przez bajkowy ślub z Jacqueline Bouvier, drogę do Białego Domu i roli wodza naczelnego, aż po tragiczną śmierć w Dallas. Wystawa na podstawie książki *JFK: A Vision for America* została zorganizowana przez Lawrence’a Schillera z *Wiener Schiller Productions*, we współpracy z *John F. Kennedy Library Foundation* przy dodatkowym wsparciu Stephena Kennedy’ego Smitha i *Getty Images*. Na wystawę złożyły się panele, na których przy pomocy fotografii i tekstu zaprezentowano życie JFK. Zdjęcia pochodziły z Biblioteki Kennedy’ego, zbiorów *Getty Images*, prywatnych kolekcji oraz archiwów rodziny Kennedych.

Wystawa korespondowała z programem obchodów Święta Niepodległości 11 listopada. Polacy uznają USA za kraj, który zawsze popierał polskie marzenia o wolności, czemu dał wyraz zwłaszcza w XX wieku, poczynając od poparcia działań Polski o odzyskanie niepodległości po zakończeniu I wojny światowej. Przez cały okres PRL Stany Zjednoczone w różnych formach udzielały Polakom wsparcia w działaniach na rzecz odzyskania suwerenności.

W latach sześćdziesiątych dla wielu Polaków symbolem wolnego świata stał się młody, energiczny, otwarty prezydent USA, John F. Kennedy, przeciwieństwo genseków w krajach Europy Środkowo-Wschodniej znajdujących się pod wpływem Moskwy. JFK stał się ucieleśnieniem marzeń o życiu w wolnym demokratycznym kraju, a jego działania na arenie międzynarodowej zmierzające do ograniczenia systemu totalitarnego, jakim był rozprzestrzeniający się komunizm, były przyjmowane w wielu polskich domach z nadzieją, że demokracja stanie się również udziałem Polaków.

Kurator z ramienia CDP: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz. Miejsce: sala konferencyjna CDP. W wernisażu wystawy uczestniczyło 50 osób.

7. „Myślę: Wolność”, 11 XI 2017 – 30 I 2018 r. Organizator: CDP.

Wystawę zorganizowano jako projekt towarzyszący obchodom Święta Niepodległości w dniu 11 listopada 2017 r. Jej koncepcja zakładała, że celebrowanie rocznicy niepodległości Polski łączy się z docenieniem wartości, jaką jest wolność – zarówno jednostki, jak i narodu. Celem wystawy było przypomnienie

symboli polskiej wolności z czasów tuż przed jej odzyskaniem, w okresie międzywojennym, wojennym oraz w epoce Polski Ludowej. Pamiątki pochodzące ze zbiorów CDP opowiadały o znaczeniu wolności jako marzeniu, ambicji, zadaniu, w końcu podstawowym prawie wspólnoty i jednostki – w działaniach, akcjach, zrywach oraz w życiu codziennym. Pokazane zostały pamiątki z okresu przed odzyskaniem przez Polskę niepodległości aż po pełną i trwałą suwerenność po roku 1989.

Ekspozycję prezentowaną w dziesięciu gablotach rozpoczęło przypomnienie chwil przed 11 listopada 1918 roku. Widzowie mogli w nich kolejno oglądać pamiątki z czasów dwudziestolecia międzywojennego, II wojny światowej i okresu powojennego. Ta ostatnia epoka została zaprezentowana pod kątem buntów społeczeństwa przeciw władzy, podczas których pojawiały się hasła przywrócenia Polsce suwerenności, a także działań obywatelskich i Kościoła katolickiego, wskazujących na istnienie wolności duchowej w kraju, który nie był wolny.

Kurator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz, Ewa Bydałek, współpraca kuratorska: Marta Turkot. Miejsce: sala edukacyjna / magazyn otwarty CDP. Nie zorganizowano oficjalnego wernisażu, lecz jako pierwsi wystawę zwiedzili goście w ramach nowej inicjatywy „Spotkania rodzinne w Przełomach”.

8. „«Niech polska ziemia utuli ich do spokojnego snu». Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego”, 27 II – 31 III 2017 r. Organizator: Instytut Pamięci Narodowej we współpracy z CDP.

Ekspozycja prezentowała wyniki prac ekshumacyjnych i identyfikacyjnych prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego „Poszukiwania nieznanых miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956” oraz Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów (PBGOT). Wystawa miała na celu ocalenie od zapomnienia pomordowanych przez UB i pochowanych w nieznanых, jak dotąd, miejscach. Na pierwszych planszach został zaprezentowany przebieg prac ekshumacyjnych oraz identyfikacyjnych. Pozwoliło to szerokiej publiczności zapoznać się ze specyfiką pracy archeologów, antropologów i genetyków, którzy współpracowali z historykami przy tym projekcie. Na kolejnych planszach przywołane zostały sylwetki żołnierzy podziemia zamordowanych przez NKWD i UB i pochowanych w nieznanых miejscach.

Twórcami wystawy byli: Milena Bykowska z Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów, dr Paweł Skubisz, dyrektor IPN Oddział Szczecin oraz Grzegorz Czapski, naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Szczecinie. Wystawa była prezentowana na placu Solidarności. Nie zaplanowano wernisażu. Kurator wystawy z ramienia CDP: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

9. Pojednanie / Versöhnung in progress... Kościół katolicki i relacje polsko-niemieckie po 1945 r.”, marzec 2017. Organizatorzy: Instytut Pamięci Narodowej we współpracy z CDP.

Wystawa przypominała proces polsko-niemieckiego pojednania, najtrudniejsze chwile w powojennej historii polsko-niemieckiej, a także ludzi, którzy przyczynili się do tego, że „wróg stał się sąsiadem”. Ekspozycja przybliżyła polskim odbiorcom trudny proces pojednania polsko-niemieckiego po II wojnie światowej. W procesie tym – wciąż niedokończonym – istotną rolę odegrały osoby kierujące się wartościami chrześcijańskimi – zarówno Polacy, jak i Niemcy. Ekspozycja powstała z okazji 50. rocznicy wymiany listów pojednania pomiędzy episkopatami Polski i Niemiec w 1965 roku.

Wystawa autorstwa dr. Roberta Żurka powstała we współpracy *Maximilian-Kolbe-Stiftung*, Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” oraz Instytutu Pamięci Narodowej, z dofinansowaniem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Wystawa była prezentowana na placu Solidarności. Nie zaplanowano wernisażu. Kurator z ramienia CDP: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

10. „Operacja: papież”, czerwiec 2017 r. Organizator: CDP.

Ta również plenerowa wystawa ujawniała kulisy przygotowań do wizyty Jana Pawła II w Szczecinie 11 czerwca 1987 roku (w ramach trzeciej pielgrzymki do Ojczyzny). Jakie intencje przyświecały władzom partyjnym i państwowym? Jakie wydarzenia mogły zepsuć atmosferę spotkania? Jaka była Polska 2. połowy lat osiemdziesiątych?

Przyjazd papieża do Szczecina był wyjątkowym wydarzeniem. Dodał miastu energii, wyrwał ludzi z marazmu, przyniósł nadzieję na zmiany. Szczecin zapamiętał szczególnie słowa papieża: „Są różne gwałtowne wichry, są także uderzenia naszych różnych słabości. Trzeba się zmagać, aby zwyciężyć. Przypomnij tchnienie Ducha Świętego, które masz w sobie od chrztu, od bierzmowania nie po to, żebyś się przewracał za łada podmuchem, tylko po to, żebyś stał jak ten żeglarz i dopłynął”. Pielgrzymka była jednym z impulsów do zmian, które nastąpiły kilkanaście miesięcy później w całej Polsce.

Na wystawie, na którą złożyło się 20 plansz, zaprezentowano zdjęcia i dokumenty z epoki, wiele z nich pokazano szerokiej publiczności po raz pierwszy. Prezentowane materiały pochodziły m.in. z Archiwum Państwowego w Szczecinie, archiwów: Szczecińskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, Kurii Metropolitalnej Szczecińsko-Kamieńskiej, Bazyliki Archikatedralnej pw. św. Jakuba w Szczecinie, a także ze zbiorów prywatnych.

Pierwsza prezentacja wystawy odbyła się na Jasnych Błoniach, w alei za pomnikiem Jana Pawła II – nieopodal miejsca, gdzie 30 lat temu odbyła się msza papieska gromadząca 700 tys. wiernych z całego regionu, a także gości z kraju

i z zagranicy. Niestety po kilku dniach wystawa została zniszczona przez wichurę. Jej odtworzenie było możliwe dopiero po roku. Towarzyszyła jej gra miejsca pt. „Operacja papież” autorstwa Ewy Bydałek. W wernisażu uczestniczyło ok. 20 osób. Kurator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz, współpraca kuratorska: Ewa Bydałek, Aneta Popławska-Suś.

Po drugie: działalność naukowa

CDP kontynuuje **współpracę w ramach Sieci Ziem Zachodnich i Północnych** skupiającej instytucje naukowo-badawcze i wystawiennicze Wrocławia, Opola, Olsztyna, Poznania i Szczecina. Przez kilka miesięcy trwały prace nad pierwszą wspólną wystawą plenerową, która w listopadzie 2017 roku została udostępniona we Wrocławiu, a w 2018 roku gościła w kilku innych miastach Polski, w tym w Warszawie. Wystawie towarzyszył katalog stworzony wspólnie przez wszystkie podmioty Sieci. W 2017 roku CDP przygotowywało też na potrzeby Sieci projekty na 100-lecie Niepodległości, spośród których projekty edukacyjne CDP utworzyły Program Edukacyjny Sieci Ziem Zachodnich i Północnych. Powstały też wykazy regionalnych izb pamięci, które Sieć chce objąć opieką, tworząc specjalny program wsparcia dla działań wystawienniczych. Program ma zapewnić pomoc w gromadzeniu, ewidencjonowaniu i konserwowaniu zbiorów, uwzględniając także małe prywatne muzea powstające w regionie. Zaczęły się też prace koncepcyjne nad założeniami do filmu fabularnego opowiadającego o ludziach osiedlonych po wojnie na Ziemiach Północnych i Zachodnich.

Reprezentantem CDP w Sieci jest Agnieszka Kuchcińska-Kurcz, która nadzorowała i przeprowadzała kwerendy na rzecz wystawy wspólnej (kwerendy realizowały też Aneta Popławska-Suś i Ewa Bydałek) oraz przygotowała teksty na wystawę „Wrastanie” i do towarzyszących wystawie publikacji. Była też autorką wielu pomysłów zgłaszanych przez Sieć na rok 2018: działań edukacyjnych i tych związanych ze 100-leciem odzyskania przez Polskę Niepodległości.

W ramach **Archiwum Historii Mówionej „Non omnis moriar”** CPD gromadzi nagrania wspomnień świadków historii. W pierwszym półroczu 2017 roku powstało nagranie autorstwa Anety Popławskiej-Suś z żołnierzem II Korpusu Armii gen. Władysława Andersa. Planowane są kolejne nagrania przy współpracy z Muzeum II Wojny Światowej.

Po trzecie: edukacja

Edukacja jest bardzo ważną dziedziną działalności CDP, w którą angażują się wszyscy pracownicy merytoryczni CDP, a nie tylko edukatorki, które codziennie prowadzą 1–3 lekcje z młodzieżą szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Z myślą o dzieciach i młodzieży (od przedszkola po uczelnie wyższe) powstały propozycje zajęć edukacyjnych prowadzonych w CDP (lekcje stacjonarne), a także w plenerze (lekcje wyjazdowe w kraju i za granicą).

Etap: edukacja wczesnoszkolna

W klasach I i II szkół podstawowych wdrożono scenariusz autorstwa Ewy Soboty „Co zdjęcie potrafi? Historie zwykłych fotografii”. Zajęcia zostały dostosowane do potrzeb najmłodszych grup szkolnych odwiedzających CDP. Tematyka lekcji uwzględnia zarówno możliwości dzieci, jak i podstawę programową dla tego etapu kształcenia.

W klasach III szkół podstawowych realizowane były zajęcia w oparciu o scenariusz Ewy Soboty „Jak nowoczesne urządzenia chronią przeszłość od zapomnienia?”. Lekcje odbyły się w 24 grupach klas III szkół ze Szczecina i regionu. Zgodnie z podstawą programową edukacji wczesnoszkolnej, poznając najnowszą historię miasta i regionu, były wdrażane do świadomego odbioru oraz ochrony dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Etap II: klasy IV–VI szkoły podstawowej

W klasach IV–VI edukatorki pracowały w oparciu o zmodyfikowany scenariusz autorstwa Edyty Szumockiej „Przeszłość odległa i całkiem bliska”. Uczniowie poznawali kluczowe momenty najnowszej historii Szczecina na tle wydarzeń w regionie i Polsce. Wykorzystując elementy wystawy, kształtowano umiejętność formułowania wniosków na podstawie obserwacji. Także w tej grupie wiekowej istotne było rozwijanie sprawności w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Etap III: gimnazjum

„Tu jest nasz dom” to scenariusz autorstwa Edyty Szumockiej dedykowany uczniom gimnazjów oraz sprofilowanym szkołom ponadgimnazjalnym. Uczniowie poznawali problematykę związaną z procesem budowania społeczeństwa polskiego na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej. Dowiedzieli się, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja. W przestrzeni Migracje CDP identyfikowali grupy narodowe i migrantów, którzy tworzyli zręby społeczności w Szczecinie i na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej.

Etap IV: szkoły ponadgimnazjalne

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych uczestniczyli w zajęciach pt. „Podzielony świat”. Scenariusz opracowała Edyta Szumocka. Podczas zajęć młodzież porządkowała wiedzę na temat źródeł politycznych podziałów we współczesnym świecie. Gdzie i kiedy rozpoczął się rozpad Wielkiej Trójki? W jakich okolicznościach powstały dwa państwa niemieckie w Europie oraz po dwa państwa w Azji: koreańskie i wietnamskie? Czy mur berliński wzniesiono podczas jednej nocy? W jakich okolicznościach doszło do jego upadku? Jaki to miało wpływ na Polskę, Polaków, mieszkańców naszego miasta, regionu? Wątek podziałów społecznych i politycznych w naszym społeczeństwie dominował w pracy uczniów na ekspozycji.

W 2017 roku rozpoczęto wdrażanie lekcji warsztatowych prowadzonych przez Edytę Szumocką i Ewę Sobotę. Część zajęć prowadzona była na ekspozycji, część w uruchomionej sali edukacyjnej. Warsztaty odbyły się pod hasłem: „Mam prawo myśleć inaczej – o dyskryminacji i tolerancji w czasach PRL-u” oraz „Non possumus” – Kościół katolicki na Pomorzu Zachodnim w latach 1939–1989”. W listopadzie po raz pierwszy edukatorki zrealizowały nowy temat zajęć warsztatowych pt. „Nieśli ze sobą ojczyznę”.

Agnieszka Kuchcińska-Kurcz zaproponowała lekcje poświęcone totalitaryzmom („Totalitaryzm – przekleństwo XX wieku”) w ramach Akademii Obywatelskiej, wszystkie zakończone debatami. Na lekcjach omówiono przeobrażenia cywilizacyjne oraz niewydolność systemów politycznych, które stały się źródłem totalitaryzmów. Na podstawie materiałów zgromadzonych w CDP ukazany został „samotny tłum” pragnący oparcia, wspólnoty i poczucia bezpieczeństwa w coraz szybciej zmieniającym się świecie, poszukujący swego raj – czy to komunistycznego, czy to wolnego od naleciałości niearyjskich.

Kiedy ludzie gotowi są do rezygnacji z wolności? Jakie zjawiska budzą tęsknotę za państwem totalitarnym? Kiedy pogarda zastępuje rozum? Dlaczego tak ważne jest dziś przypominanie o prawach człowieka? Takie pytania padały podczas debat z młodzieżą.

W 2017 roku Ewa Sobota przygotowała scenariusz zajęć warsztatowych pt. „Bohaterowie z tamtych lat”. Scenariusz zakładał, że podczas lekcji uczniowie ustalą, jakie kryteria powinien spełniać człowiek, któremu nadajemy miano bohatera. Czy bohaterem jest tylko ten, o którym pisze się w gazetach, wydaje się biografie, od którego nadaje się imię szkołom, ulicom, któremu stawia się pomniki? Wypełniając karty pracy, uczestnicy warsztatów dostrzegali potrzebę poznawania przeszłości dla zrozumienia współczesności.

Edyta Szumocka przygotowała scenariusz zajęć warsztatowych pt. „Nieśli ze sobą Ojczyznę”. Scenariusz zakładał, że zajęcia przybliżą uczniom okoliczności, jakie towarzyszyły tworzeniu zrębów społeczności Pomorza Zachodniego

po II wojnie światowej. Wysiedlenia Niemców, napływ ludności, która miała czasem skrajnie odmienne tradycje, obyczaje, wartości – to tylko niektóre z wątków tych zajęć. Podczas zajęć uczestnicy wyposażeni w karty pracy mogli samodzielnie poszukiwać informacji, ocenić jej przydatność, nauczyć się argumentowania oraz uzasadniania własnego stanowiska.

Ze względu na misję Muzeum Narodowego w Szczecinie szczególną grupą są dzieci, młodzież oraz dorośli z kręgów tzw. wykluczonych. W 2017 roku CDP zaproponowało zajęcia dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niesłyszących oraz Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii. W specjalnych zajęciach wzięli udział uczniowie Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Trzebieży, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Szczecinie dla dzieci niesłyszących, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kamieniu Pomorskim, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Słabo Słyszących w Szczecinie oraz Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii nr 1 w Szczecinie-Wielgowie.

W 2017 roku CDP (Edyta Szumocka, Ewa Sobota) zaproponowało „Spotkania rodzinne w Przełomach”, podczas których równolegle, w osobnych grupach, oprowadzane są dzieci i dorośli.

Lekcje wyjazdowe

W 2017 roku odbyła się lekcja wyjazdowa w byłym (utworzonym w 1937 roku) niemieckim obozie koncentracyjnym usytuowanym we wsi Ravensbrück, niedaleko miejscowości Fürstenberg w Brandenburgii. W lekcji organizowanej we współpracy z Urzędem Marszałkowskim wzięło udział ok. 80 uczniów z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Szczecinie i Zespołu Szkół nr 2 w Choszcznie. Projekt merytoryczny wszystkich zajęć zaplanowała Edyta Szumocka we współpracy z Urzędem Marszałkowskim oraz szkołami. Środki finansowe pozyskano dzięki staraniom Agnieszki Kuchcińskiej-Kurcz. Opiekę merytoryczną nad grupami sprawowały Edyta Szumocka i Ewa Sobota.

Kolejna lekcja wyjazdowa miała miejsce w byłym (utworzonym w 1938 roku) obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen (obecnie dzielnica Oranienburga, ok. 30 km na północ od Berlina). Tutaj mieściła się centralna administracja wszystkich obozów, tzw. Inspektorat Obozów Koncentracyjnych. W lekcji organizowanej we współpracy z Urzędem Marszałkowskim wzięło udział ok. 80 uczniów z Zespołu Szkół nr 16 w Szczecinie i Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Nowogardzie. Opiekę merytoryczną nad grupami sprawowały Ewa Sobota i Ewa Bydałek.

Trzecia lekcja odbyła się w Cecilienhof w Poczdamie, gdzie w dniach 17 VII – 2 VIII 1945 roku spotykali się przywódcy Wielkiej Koalicji, aby rozstrzygnąć ważne kwestie dotyczące powojennego urządzenia świata. Uczniowie z XIV Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie i Zespołu Szkół nr 1 w Goleniowie

poznali kulisy konferencji, która zadecydowała m.in. o przebiegu polskiej granicy zachodniej i północnej. Lekcję zorganizowano we współpracy z Urzędem Marszałkowskim. Uczestniczyło w niej 65 uczniów. Opiekę merytoryczną nad grupami sprawowały Edyta Szumocka i Ewa Sobota.

Ostatnia w 2017 roku lekcja wyjazdowa miała miejsce w Berlinie, w *Mauermuseum* oraz *Museum Haus Checkpoint Charlie*, założonym w 1962 roku przez Rainera Hildebrandta. Uczniowie z XII Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie oraz z Zespołu Szkół Publicznych w Golczewie (83 uczestników) pod kierunkiem dr. Tomasza Ślepówrońskiego, historyka z Uniwersytetu Szczecińskiego, poznawali historię podzielonego miasta i budowę muru oraz pokojową walkę o prawa człowieka. Obejrzelili legendarne przejście graniczne między Berlinem Wschodnim i Zachodnim – Checkpoint Charlie – oraz poznali słynne historie ucieczek ze wschodniej części miasta: samochodami, balonami, a nawet własnoręcznie wyprodukowaną minilodźką podwodną. Lekcję zorganizowano również we współpracy z Urzędem Marszałkowskim. Opiekę merytoryczną nad grupami sprawowały Edyta Szumocka i Ewa Sobota.

Półkolonie

Formą, która stopniowo upowszechnia się w CDP, są półkolonie dla dzieci w okresie wakacyjnym. Latem 2017 roku CDP gościło dzieci i młodzież z dawnych Kresów II Rzeczypospolitej, którzy do Szczecina przyjechali na kolonie organizowane przez Urząd Miasta Szczecin, a także przez Fundację Polskich Wartości. Zajęcia realizowały Ewa Sobota, Edyta Szumocka i Ewa Bydałek.

Gry edukacyjne

W 2017 roku CDP zaproponowało zwiedzającym udział w dwóch grach autorstwa Ewy Bydałek. Pierwsza – muzealna, pt. „Odkryj tajemnice Przełomów” – była jednym z elementów obchodów pierwszego roku działalności CDP. Druga – miejska, pt. „Operacja papież” – stanowiła dopełnienie wystawy czasowej przygotowanej z okazji 30. rocznicy pobytu w Szczecinie papieża Jana Pawła II.

Konkursy

Młodzież i dzieci chętnie uczestniczą w konkursach proponowanych przez CDP. „Zdarzyło się...” było konkursem literacko-plastycznym z zakresu edukacji historyczno-obywatelskiej dla uczniów klas IV–VI szkół podstawowych oraz gimnazjów województwa zachodniopomorskiego. W etapie wojewódzkim uczestniczyło 60 osób. Uczniowie mieli przygotować pracę składającą się z dwóch części: plakatu oraz spójnej z nim pracy literackiej, w której autor

wcielił się w rolę uczestnika lub świadka ważnych wydarzeń z historii własnej miejscowości lub z historii Pomorza Zachodniego po 1945 roku.

Edyta Szumocka opracowała regulamin konkursu oraz koordynowała wszystkie prace. W komisji wzięły udział: Ewa Sobota, Ewa Bydałek, Agnieszka Kuchcińska-Kurcz (przewodnicząca), Justyna Wnuk, Edyta Szumocka.

Konferencje

CDP wspiera nauczycieli różnych szczebli nauczania, organizując konferencje metodyczne. Taki charakter miała zorganizowana w 2017 roku konferencja pt. „Centrum Dialogu Przełomy w dobie reformy edukacji. Jak pomóc szkołom?”. W programie znalazły się następujące tematy: „Coaching i mentoring – możliwości wykorzystania w szkole” (Barbara Grabowska); „Analiza najistotniejszych zmian będących skutkiem wdrażania nowej Podstawy Programowej Kształcenia Ogólnego. Zadania szkoły, zadania nauczyciela” (Edyta Szumocka); „Możliwości modyfikacji oferty edukacyjnej MNS Centrum Dialogu Przełomy jako wsparcie szkół w dobie reformy programowej” (Edyta Szumocka i Ewa Sobota).

Po czwarte: dialog

Centrum Dialogu Przełomy powstało jako miejsce wymiany myśli i opinii na temat najnowszej historii Polski, Europy i świata. Burzliwe debaty organizowane przez CDP albo podmioty zewnętrzne, które cenią „Przestrzeń dialogu” w CDP i panujący w placówce klimat otwartości, przyciągają bardzo różną publiczność.

Projekty własne

Zespół CDP organizował albo współorganizował aż 20 projektów, w których wzięli udział starsi i młodzież:

1. „Jak Przełomy zmieniły Szczecin?”. Organizator: CDP. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

Debata podsumowująca pierwszy rok działania w Szczecinie CDP. W spotkaniu wzięli udział m.in. nauczyciele, samorządowcy, darczyńcy, kombatan ci i przewodnicy miejscy. Wśród prelegentów znaleźli się dyrektor I LO w Szczecinie Ewa Budziach, wiceprezydent Piotr Mync, socjolog dr Anna Królikowska, psychologowie Dorota i Michał Kawecy oraz poeta Tomasz Jastrun.

2. „Kluczowa dekada. Degradacja, kryzys czy impuls dla Pomorza Zachodniego”. Organizatorzy: Fundacja Instytut Studiów Regionalnych, CDP. Moderator: Sławomir Doburzyński.

Debata dotyczyła perspektyw rozwoju regionu i Szczecina, ich samorządów i wyzwań, jakie przed nim stoją. W dyskusji udział wzięli m.in. prof. Aneta Zelek,

rektor Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu; prof. Marek Dutkowski, dziekan Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Szczecińskiego; dr hab. Maciej Kowalewski, kierownik Zakładu Socjologii Miasta w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Szczecińskiego; Zbigniew Jagińtkowski, prezes Instytutu Studiów Regionalnych.

3. „Konstytucja III RP” – debata oksfordzka. Organizatorzy: CDP, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

Debata zorganizowana w związku z 20. rocznicą uchwalenia Konstytucji III RP. W rywalizacji wzięli udział uczniowie szczecińskich szkół ponadpodstawowych: III Liceum Ogólnokształcącego oraz Technikum Elektryczno-Elektronicznego. Uczestnicy zastanawiali się, czy obowiązująca konstytucja jest dokumentem gwarantującym ochronę wszystkich obywateli III RP, czy właściwie i skutecznie strzeże praw Polaków. Debata, w której marszałkiem był Jarosław Usowicz – nauczyciel I Liceum Ogólnokształcącego w Szczecinie – zakończyła się remisem. Współpraca ze szkołami: Edyta Szumocka.

4. Promocja książki Jerzego Eislera *Co nam zostało z tamtych lat. Dziedzictwo PRL*. Organizator CDP. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

„Dziedzictwo mentalne PRL jest tak wielkie, że podjąłem kiedyś nawet rozważania na temat tego, czy w ciągu tych czterdziestu pięciu lat powstał, lub przynajmniej zaczął powstawać, naród peerelowski” – pisze prof. Jerzy Eisler w swojej najnowszej książce. Promocja była tylko pretekstem do publicznej debaty, w której wzięło udział trzech znakomitych historyków: autor książki oraz profesorowie Antoni Dudek i Jan Skórzyński. Dyskutowali m.in. o tym, czym była Polska Rzeczpospolita Ludowa i co po niej pozostało w III Rzeczpospolitej, czy nadal funkcjonują peerelowskie mity i stereotypy, czy zachował się w nas *homo sovieticus*.

5. Promocja książki Cezarego Łazarewicza pt. *Żeby nie było śladów. Sprawa Grzegorza Przemyka*.

Książka Cezarego Łazarewicza to pierwsza próba ustalenia, jakie były okoliczności śmierci zabitego w stanie wojennym maturzysty Grzegorza Przemyka, próba dotarcia do świadków i uczestników wydarzeń, a także sprawców i ich rodzin. Krótco po ukazaniu się na rynku książka zdobyła wiele nagród i cieszyła się ogromnym uznaniem czytelników. Podczas spotkania w Szczecinie autor opowiadał, co było najtrudniejsze przy zbieraniu materiałów, jak przekonywał do uchylenia rąbka tajemnicy tych, którzy do tej pory nie chcieli mówić o śmierci Przemyka, jak było odbierane wśród czytelników śledztwo dziennikarskie. Spotkanie wzbogaciła prezentacja multimedialna, na którą złożyły się

niepublikowane nigdzie zdjęcia z albumu rodzinnego Grzegorza Przemyka i jego mamy Barbary Sadowskiej.

6. „Polsko-niemieckie pojednanie. Mit czy fakt?”. Organizator: CDP. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

Debatujący szukali odpowiedzi na pytanie, czy trwający od lat proces polsko-niemieckiego pojednania przyniósł efekty i pojednanie stało się faktem, czy też jest to tylko puste hasło ukute na potrzeby politycznej poprawności. W spotkaniu wzięli udział ludzie na co dzień zajmujący się współpracą polsko-niemiecką: Paweł Bartnik, sekretarz Euroregionu Pomerania; Andrzej Kotula, od lat angażujący się w dialog polsko-niemiecki; dr Paweł Migdański, historyk Uniwersytetu Szczecińskiego, zaangażowany w działalność Europejskiej Akademii Kulice, gdzie odbywają się spotkania polsko-niemieckie oraz Martin Hafn, nauczyciel języka niemieckiego i dziennikarz.

7. „Ukraińcy a rynek pracy – Polska i region”. Organizatorzy: Klub Narodowy, CDP. Moderator: Michał Sajniak.

Dyskusja zorganizowana w CDP dotyczyła ponadmilionowej migracji ukraińskich pracowników do Polski. Zebrani zastanawiali się, czy to dobre dla Polski zjawisko. Czy oznacza ratunek dla polskiej gospodarki, a może niszczenie polskiego rynku pracy? Jakie są plusy i minusy napływu do Polski tak licznej grupy emigrantów zarobkowych? W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele szczecińskich pracodawców, związków zawodowych, pracowników – zarówno tych, którzy obawiają się napływu Ukraińców, jak i tych, którzy widzą w tym pozytyw.

8. „Powstanie w Mińsku Litewskim – zapomniana karta historii”. Organizatorzy: Wojciech Lizak, Jan Tarnowski, współorganizator: CDP. Moderator: Wojciech Lizak.

W lutym 1918 roku w Mińsku (obecnie stolica Białorusi) wybuchło powstanie. Na początku 2017 roku minęła 99. rocznica jego wybuchu. Przeciwko kilkutysięcznej armii bolszewickiej wystąpiła kilkusetosobowa grupa Polaków. Szybko opanowali oni miasto, przepędzając bolszewików na wschód. Była to jedna z najlepiej przeprowadzonych polskich akcji powstańczych, porównywalna jedynie z Powstaniem Wielkopolskim, dziś niemal całkowicie zapomniana. Prelekcja była też okazją do przywołania Wielkiego Księstwa Litewskiego. Zgromadzeni szukali odpowiedzi na pytanie, czy cokolwiek z prawno-politycznej, kulturowej i narodowej tradycji Księstwa przetrwało do dziś, zwłaszcza na Pomorzu Zachodnim, zamieszkiwanym w części przez przesiedleńców z Kresów Wschodnich II RP i ich potomków. Prelekcji towarzyszyła prezentacja multimedialna.

9. „Co to znaczy istnieć, co istnieje oraz jakie są sposoby istnienia?”. Organizator: Klub „Filozofuj!”, współorganizator: CDP. Gośćmi specjalnymi byli prof. Arkadiusz Chrudzimski i dr Krzysztof Czerniawski. Debatę poprowadził Artur Kosecki.

Kluby „Filozofuj!” to nieformalne grupy współpracowników i sympatyków czasopisma o tej samej nazwie, pod patronatem redakcji organizujące w swoich miejscowościach imprezy (np. konferencje, spotkania dyskusyjne lub promocyjne), które popularyzują filozofię. W Szczecinie spotkanie klubu w CDP odbyło się już po raz czwarty.

10. „Nie tylko relikwiarz – zaginione dzieła sztuki na Pomorzu Zachodnim”. Organizator: CDP. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

Historia relikwiarza św. Ottona, który został skradziony 20 maja 1987 roku z katedry pw. św. Jakuba w Szczecinie (zaledwie trzy tygodnie przed wizytą Jana Pawła II), stała się pretekstem do opowieści o dziełach sztuki zaginionych po wojnie na Pomorzu Zachodnim. O działaniach policji zachodniopomorskiej, podejmowanych w celu odzyskania dzieł sztuki, a także przeciwdziałaniu przestępstwom przeciwko zabytkom opowiedział podkomisarz dr Marek Łuczak, koordynator wojewódzki ds. przeciwdziałania przestępstwom przeciwko zabytkom i dziedzictwu narodowemu Komendy Wojewódzkiej Policji w Szczecinie. Relikwiarz św. Ottona z Bambergu przekazała Bazylice Katedralnej diecezja bamberska w 1974 roku. W jego wnętrzu znajdowała się urna zawierająca prochy świętego. W kręgach kościelnych kradzież uznano za prowokację Służby Bezpieczeństwa, która miała wprowadzić zamęt i niepokój przed przyjazdem do miasta papieża. Do dziś relikwiarza nie udało się odzyskać. Jest to jedno z wielu zaginionych dzieł sztuki, których od lat poszukuje zachodniopomorska policja. Co zaginęło, ile obiektów udało się odzyskać, jak można zabezpieczyć dzieła sztuki przed kradzieżą – o tym dyskutowano podczas spotkania. Wykładowi towarzyszyła prezentacja multimedialna.

11. Spotkanie – debata zorganizowana we współpracy z niemiecką fundacją *Forum Unna* (17 osób). W CDP gościli Niemcy z Nadrenii i Północnej Westfalii. Uczestnicy chcieli poznać realia życia politycznego w Polsce, spotykając się z przedstawicielami różnych sił politycznych – parlamentarnych i pozaparlamentarnych. W CDP odbyło się spotkanie z przedstawicielem Prawa i Sprawiedliwości.

12. Spotkanie – debata Polaków i Niemców z rejonów przygranicznych Pomorza Zachodniego zorganizowana we współpracy z Międzynarodowym Centrum Spotkań i Studiów im. Dietricha Bonhoeffera.

13. Festiwal Czytania – promocja książki *Ta nasza młodość* Kazimierza Kunickiego i Tomasza Ławeckiego oraz spotkanie autorskie z T. Ławeckim. Moderator: Michał Ogórek.

14. Performance Oskara Chmiółna przy pl. Solidarności inspirowany jednym z dzieł wykonanych specjalnie na wystawę stałą CDP – *Salą straceń / Karcerem* Roberta Kuśmirowskiego.

15. Konferencja o sowieckich represjach w Polsce po II wojnie światowej będąca podsumowaniem kilkuletniego międzynarodowego projektu badawczego. Poprzedzona została prezentacją portalu poświęconego ofiarom tzw. polskiej operacji NKWD. Przedsięwzięcie realizowane przez Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia we współpracy z CDP. Moderator: Łukasz Adamski.

16. Debata poświęcona kulturze pamięci z udziałem rezydentów CDP, połączona z multimedialną prezentacją ich badań prowadzonych na Ziemiach Północnych i Zachodnich. Moderator: Marta Turkot.

17. Debata „Tygodnika Powszechnego” na temat polskiej polityki historycznej. Moderator: Jacek Ślusarczyk.

18. Lekcja demokracji organizowana przez Urząd Marszałkowski we współpracy z CDP. Moderator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

19. Seminarium pt. „Progi pamięci” z udziałem przedstawicieli mediów ogólnopolskich, lokalnych oraz organizacji pozarządowych. Koordynator: Agnieszka Kuchcińska-Kurcz.

20. „Światła pamięci” – poprzez ustawienie na pl. Solidarności zniczy ułożonych w napis Grudzień 70 zostały upamiętnione osoby zabite w Grudniu 1970 roku. Przedsięwzięcie realizowane ze szczecińskimi szkołami, kombatantami i mieszkańcami Szczecina.

Aktywność podmiotów zewnętrznych

Podmioty zewnętrzne zorganizowały w CDP 22 spotkania:

1. Spotkanie z gen. Stanisławem Koziejem, byłym szefem Biura Bezpieczeństwa Narodowego. Organizator: Klub Obywatelski. Moderator: Witold Jabłoński.

2. Spotkanie z Maciejem Kowalewskim, autorem książki *Protest miejski. Prześtrzenie, tożsamości i praktyki niezadowolonych obywateli miast*. Organizator: Księgarnia CDP. Moderator: Edyta Łongiewska-Wijas.

3. Spotkanie z prof. Iną Iwasiów. Organizator: Klub Obywatelski.

4. Dni Kultury Żydowskiej Adlojada (cztery spotkania). Organizatorzy: MNS, Uniwersytet Szczeciński, Secesja Cafe.

5. Konferencja „Głosu Szczecińskiego”. Organizator: „Głos Szczeciński”.

6. Festyn z okazji 20. rocznicy uchwalenia Konstytucji III RP, plac Solidarności. Organizator: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.
7. Spotkanie licealistów z Jerzym Stępnem, byłym prezesem Trybunału Konstytucyjnego. Organizator: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, CDP. Moderator: marszałek województwa Olgierd Geblewicz.
8. Spotkanie marszałka województwa Olgierda Geblewicza i Jerzego Stępnia z samorządowcami województwa zachodniopomorskiego. Organizator: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.
9. Spektakl w ramach Przeglądu Małych Form Teatralnych „Kontrapunkt”. Miejsce: plac Solidarności. Organizatorzy: „Kontrapunkt”, Teatr Kana.
10. Światowy Festiwal Głosu. Organizator Fundacja „MogęBoChcę”. Moderator: Marcin Scech.
11. Spotkanie architektów i firm budowlanych. Organizator: Archevent.
12. Odprawa załóg okrętów NATO. Miejsce: plac Solidarności. Organizator: Urząd Miasta Szczecin.
13. Spotkanie z Andrzejem Milczanowskim, byłym ministrem spraw wewnętrznych, i Krzysztofem Bondarykiem, byłym szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Organizator: Klub Obywatelski. Moderator: Witold Jabłoński.
14. Koncert osób niepełnosprawnych na placu Solidarności. Organizator: Filharmonia Szczecińska.
15. Piknik na dachu „Przełomów” – alternatywny koncert szczecińskich zespołów muzycznych w ramach wydarzeń towarzyszących finałowi *The Tall Ships' Races*. Imprezę zorganizował Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.
16. Koncert, który uczcił rocznicę podpisania w Szczecinie 30 sierpnia 1980 roku Porozumień Sierpniowych. Zorganizowano go po raz drugi. Głównym inicjatorem i sponsorem imprezy był Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, a realizacji podjęła się Opera na Zamku.
17. Spotkanie pt. „Przewodnik, bedeker, poradnik w literaturach regionalnych” organizowane w ramach cyklu „Nowy regionalizm w badaniach literackich” prowadzonego przez Instytut Polonistyki, Kulturoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Szczecińskiego, Komitet Nauk o Literaturze PAN, Książnicę Pomorską im. Stanisława Staszica w Szczecinie, Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza Oddział w Szczecinie, Polskie Towarzystwo Autobiograficzne.

18. Debata Klubu Obywatelskiego.
19. Prezentacja Regionalnego Programu Operacyjnego Urzędu Marszałkowskiego.
20. Promocja książki Beaty Wolskiej *Nikt się nie rodzi strukturalistą. Twórczość literacka Edwarda Balcerzana*, Kraków 2017.
21. Obchody 100-lecia nawiązania stosunków USA – Polska, organizowane przez Ambasadę USA z udziałem młodzieży szczecińskich szkół.
22. Spotkanie jubileuszowe Funduszu Pomerania.

Wydarzenia cykliczne

Publiczność CDP chętnie bierze udział w wydarzeniach cyklicznych, a do takich należą projekty związane z rocznicą otwarcia CDP czy Świętem Niepodległości oraz Noc Muzeów.

Rocznica

W sierpniu 2017 roku CDP świętowało rocznicę swojego powstania, organizując debatę, promocję książki, oprowadzania kuratorskie, a przede wszystkim spotkanie z darczyńcami CDP, których jest około trzystu. Organizowana co roku uroczystość w założeniu ma stać się świętem CDP i wszystkich współpracujących z Centrum środowisk.

Noc Muzeów

W Noc Muzeów ustawiają się długie kolejki. Mimo ograniczeń wynikających ze względów bezpieczeństwa CDP odwiedziło 1244 gości. Plac Solidarności na ten wyjątkowy wieczór ponownie zamienił się, zgodnie z pomysłem Ewy Bydalek, w plac zabaw. Z inicjatywy Edyty Szumockiej Zespół Szkół Sportowych im. Sportowców Ziemi Szczecińskiej w Szczecinie oczekującym na wejście do muzeum „serwował” z kolei pokazy sportowe.

Święto Niepodległości

Mimo że główne obchody 99. rocznicy odzyskania niepodległości odbywały się poza centrum miasta, 11 listopada 2017 roku CDP odwiedziło prawie 900 osób. Była to okazja, aby zobaczyć specjalnie przygotowaną wystawę w „Magazynie otwartym”, stworzyć własną kolorowaną patriotyczną, posłuchać pieśni patriotycznych czy porozmawiać ze świadkami historii, których działalność przyczyniła się do odzyskania przez Polskę niepodległości.

Promocja

Prezentacje CDP

Projekty edukacyjne i obywatelskie, stała współpraca z mediami, strona www (uruchomiona podczas Nocy Muzeów 2017) przyczyniają się do promowania CDP. Dodatkowo proces ten wspomogły specjalnie przygotowane pokazy:

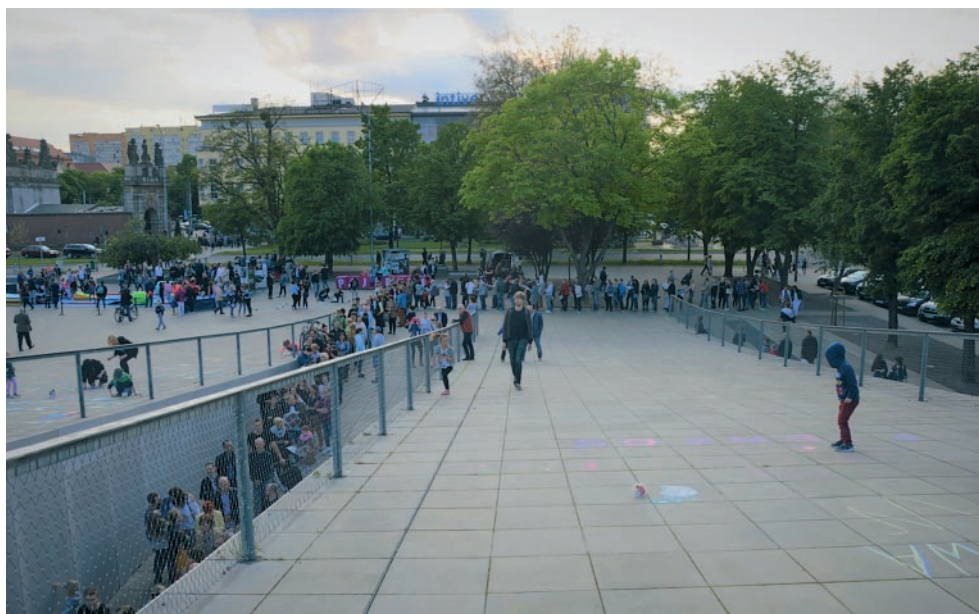
1. *Podsumowanie pierwszego roku działania MNS-CDP*. Prezentację mogli obejrzeć wszyscy zainteresowani, którzy przyszli na obchody rocznicy – była wyświetlana w sali konferencyjnej CDP. Zapoznało się z nią także Kolegium Doradczo-Programowe CDP, które bardzo wysoko oceniło działania podjęte przez Centrum. Spotkanie kolegium odbyło się 26 kwietnia 2017 roku.
2. *MNS-CDP jako zrewitalizowana przestrzeń społeczna*. Realizacja tej idei została przedstawiona podczas ogólnopolskiej konferencji pt. „Szychta kreatywna” zorganizowanej przez Muzeum Śląskie w Katowicach. Organizatorzy uznali tę prezentację za najlepszą spośród wszystkich przygotowanych przez zaproszone placówki.
3. *Konkurs „Sybilla 2016”*. Prezentacja wystawy stałej CDP przygotowana dla jurorów konkursu. Fragmenty pokazu zostały też wykorzystane w wydawnictwie towarzyszącym konkursowi, którego finał miał miejsce w Zamku Królewskim w Warszawie.
4. *Inauguracja Sieci Ziem Północnych i Zachodnich*. W warszawskiej Kordegardzie MNS-CDP prezentowało się wśród pięciu instytucji wchodzących w skład Sieci.
5. *MNS-CDP: kultura pamięci i polityka historyczna*. Prezentacja przygotowana na seminarium „Progi pamięci”. Otworzyła cykl trzech debat poświęconych kulturze pamięci i polityce historycznej.

Nagrody

Niewątpliwie do promocji CDP przyczyniły się także liczne nagrody (najwięcej architektonicznych), wyróżnienia i nominacje. Wspomniana na początku tekstu nagroda Sybilli sprawiła, że ekspozycja stała CDP znalazła się w gronie najlepszych przedsięwzięć organizowanych przez polskie muzea. W 2017 roku CDP było nominowane jeszcze do zaszczytnego grona „7 Cudów Polski National Geographic” i nagrody „Lodołamacze 2017” przyznawanej przez kapitułę Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za dostępność przestrzeni dla osób niepełnosprawnych. CDP otrzymało także wyróżnienie w konkursie *Landezine International Landscape Award 2017*.



Przypomniane pokrótce bardzo intensywne i liczne działania miały na celu zakotwiczenie CDP w świadomości szczecinian, mieszkańców różnych regionów Polski, obcokrajowców, ale też wprowadzenie w środowisko polskich muzeów narracyjnych prowadzących podobną działalność. Angażowanie publiczności do wielu projektów („Oswajanie przez współdziałanie”) miało sprawić, że nowe miejsce na mapie Szczecina stanie się ważnym punktem odniesienia w debatach dotyczących przeszłości i przyszłości, a także w debatach o tożsamości, o splataniu się trudnej historii regionalnej z historią uniwersalną. Czy CDP stało się już ikoną miasta, „miastem w mieście”, jak określił to jeden ze studentów architektury, który zwiedzał CDP? Odpowiedź przyniosą kolejne lata, nowe projekty, które angażując publiczność na różnych poziomach, mogą przyczynić się do tego, że właśnie w tym miejscu znajdzie ona odpowiedź na wiele nurtujących ją pytań.



Ryc. 1. Europejska Noc Muzeów 2017. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 2. Wernisaż wystawy „Operacja Papież”. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 3. Debata pt. „Miejsca pamięci w dziejach współczesnych – jak kształtują naszą pamięć? Perspektywa polska, ukraińska i niemiecka”. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 4. Wystawa pt. „Amerykański wizjoner. Życie i czasy Johna F. Kennedy’ego”, Archiwum fotografii CDP



Ryc. 5. Seminarium dla dziennikarzy pt. „Progi pamięci”, które odbyło się w dniach 27–29 XI 2017 r. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 6. Promocja książki Jerzego Eislera *Co nam zostało z tamtych lat*. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 7. Lekcja wyjazdowa do Poczdamu. Archiwum fotografii CDP



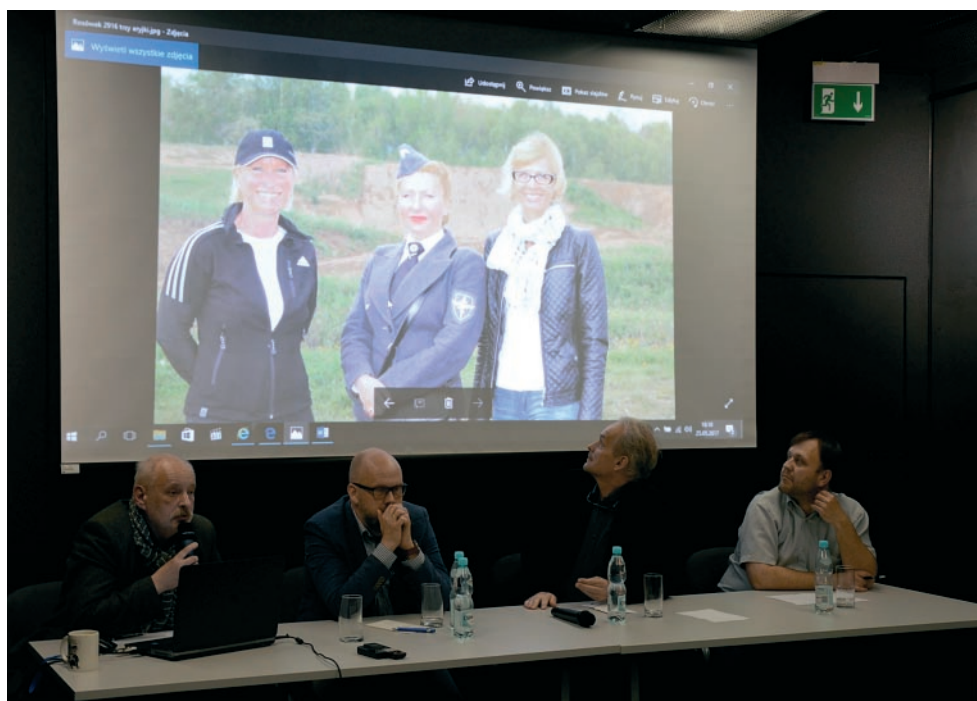
Ryc. 8. „Światła pamięci”, grudzień 2017. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 9. Wystawa w magazynie otwartym. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 10. Wystawa pt. „Europa w rodzinie. Ziemiaństwo polskie w XX wieku”. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 11. Debata pt. „Polsko-niemieckie pojednanie – fakt czy mit?”. Archiwum fotografii CDP



Ryc. 12. Lekcja muzealna pt. „Przeszłość odległa i całkiem bliska”. Archiwum fotografii CDP